

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : στο «ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ»

Όδός 'Ακαδημίας 40

Συντηρητή χρονιάτικη : Δρ. 20.

Βρίσκεται σε όλα τα κτίσματα και πουλιέται 10 λεπτά το φύλλο.

κόσμο με σύμβολό τους τη σημαία του αντιρρητισμού. Πάντα μπροστά, ακόμη πέρα, έτρω κι αν κολυμήσουμε στα δάκρυά μας. Τι σημαία έχει ο πόνος και το λίκνισμα της στιγμής; Σκοπός μας πρέπει να είναι πώς ανάμεττα από όποιον κατάστασή μας να φτάνουμε μικρότερα. Κι άρχισα τον άκουσε να ρωτάει με αγωνία, σε στιγμή που πρέπει να δοκιμαστεί ή άντοχή του στη φωτιά: «Ήσαι, ψυχή μου, έντονη; Η ψυχή δέν άπαιτείται. Μας κρίνει μόνο ν' άκούσουμε το χτύπο των χρυσών χεριών επάνω στον άρχαλειό των έργων...

Γι'α τους ανθρώπους έχει άρνητική διάθεση. Τους βρυσέται, τούς συχαίνεται, τούς περιφρονεί. «Μ' ένα κεντρί θά τούς κεντρίσω, μ' ένα κικμισίκι θά τούς χτυπώ...» (Όσοι Ζωντανί, Κεφ. «Δημοτικισμός», σελ. 21). Και άλλος: — Μά εγώ δέν άγαπώ τους ανθρώπους... (Όσοι Ζωντανί, Κεφ. «Σύντροφος και Συνεργάτης», σελ. 12). Αν μπορούσε, σε κάποιες στιγμές άκράτητης άδείας του, θά τούς έξερμύζε. Βρυσέται όταν τύχει να ρθει κοντινέρά τους, τρώγεται, βιαζέται, άπογορευτέα. Συχνά τού έρχεται να πνέσει σάν παρωμένο βορριάς και νά τούς κοκκαλώσει στη θέση τους. Κι όμως πόσο τού χρειάζονται. Τάχα αυτοί, με τό να κουνιόνται νοθηρά στους χαμηλότοπους, δέν τούδειξαν την άπόσταξη που μπορεί να υπάρχει ανάμεττα δυο πλασματων γεννημένων κατά ίδια χημική ένωση; Ακριβώς γι' αυτό πρέπει ν' άγαπάμε τους ανθρώπους, όποιοι κι αν είναι. Οι κοντές ζωές μας άνόδουσε τη δίψα της περιπλάνησης. Με τό να φανταζόμαστε πολιτείες άπάτητες, τρέχουμε, και τό τρέξιμο μας πλατάνει τό στήθη και ή μία μανία πάνω στην άλλη, μάς κάνει καταχτητές. Και ή φωνή τότε τινάζεται σά ρομφαία, σφυρηχτή και βροντερή και φλογισμένη και δαιμονισμένη. Και τότε νοιώθουμε τό υπέρτατο θέληγητρο, ν' άκούμε μόνο τη φωνή μας εκεί που όλα σωμαίνουσι. Κι οι άνθρωποι τότε έρχονται σάν πρόβατα που τά τραβάμε από τό σκοινί. Νά τί χρειάζονται οι άνθρωποι. Νά ζούνε για νά είναι ή άκόλουθία μας. Νά ζούνε για νά τούς βλέπουμε να περπατάνε στο φωτεινό μας ρεύμα. Για νά μάς δίνουσε χάρεις εγωιστικές, όσο κρίνει, μά νά ζούνε. Και νά τούς άγαπάμε γι' αυτό. Οι έξουσιαστές; πρέπει να χουνε στιγμή μες που να λυγίζουνε. Έτσι τούς άξίζει να έξουσιαζούνε κι άλλες. Άλλοίωτικα μένουσε έξουσιαστές στο τυπικό περισσότερο. Ανάμεττα Σκέψης και Ένέργειας, όπως θέλει τη ζωή ο Έξας, (Όσοι Ζωντανί, Κεφ. Σκέψη και Ένέργεια», σελ. 56) τί θά πει: «Η σκέψη, νά φτάνει κόσμους, ιδεολογίες, φιλοσοφίες και ή ένέργεια νά τούς έφερμύζει. Μά αν δέν δικταλλούμε συμπληρητικά για τούς ανθρώπους, κατά ποιό τρόπο θά ενεργήσουμε επάνω τους; Και τό ξεδίπλωμα του στοχασμού με κάνει: νά πώ, ότι και νά λυγίσουμε πρέπει: κατά τό

μέρος τους. Τα πλήθη, καθώς είναι κάτι πηχτό, πετρωμένο συχνά, άκίνητο, μάζα από πολλές ουδέτερες μογάδες, πώς θ' άναλύσουν αν δέν τούς άγγίξει ή ζέστα μας; Νά πάμε κοντά από μικρούς. Είναι δυνατό; Νά τούς άγαπάμε κρατώντας την άπόσταξη. Μπορούμε; Νά πώ; θά δικτηρήσουμε τον άκνητικό άριστοκρατισμό μας και θά επιδωλήθουμε οδιστικώς έσο κι αν είμαστε ποιητές. Νά πώ; θά πέσει έλαφρός και ό βρυσότερος λόγος και θά άπλώσει κυματισμό στις ψυχές. Μια τέτοια μικτή κατάσταξη, ανθρώπου που ύψώνεται και θεού που σκύβει, μπορεί να μάς σηκώσει στα μάτια των ζωντανών, που άρχίζουσι να θέλουν προσωποποιημένες τις δυνάμεις και ν' άνακληρώσουν τά θερησκευτικά είδωλα με τις μορφές των Δημιουργών.

ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

(Στάλλο φύλλο τελειώνει).

Ο ΠΙΣΤΟΣ ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ

[ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΟΡΑ]

Άγαπητέ μου Ταγκόπουλε,

Δέν μεδ ταίριαζε βέβαια να γυρίσω πίσω τις ύπτερες βρισιές του κ. Ν. Παριώτη. Το μόνο που θά μου ταίριαζε, ήθελαν να τον καταμηνύσω στη δικαιοσύνη, για να τιμωρηθή σάν ένας κοινός ύδριστής. Άλλά κι αυτό δέν τό κάνω, γιατί στη συνείδησή μου τον άθωώνω. Άνθρωπος που μούκοψε τό χαιρετισμό πώς τον είπα τάχα λογοκλόπο και με κατατρέχει από τότε, επειδή έγραψα εις ΕΠΗΡΕ στη «Ραδέπη» του τον ίδιο μύθο που έπήρε κι' ο Καλομοίρης στο «Μκυριανό» του, είναι φαινόμενο που δέν έχει λογαριασμό. Κι' όπως τότε, για τέτοιον λόγο, με φώναζε ψεύτη και συκοφάντη, έτσι και τώρα μπορεί να με λήη ή τιμο, για όποιοδήποτε. Τέτοιες βρισιές ούτε γγίζουσι κανένα, ούτε πίσω γυρίζονται, ούτε τιμωρούνται. Έλεύθερα!

Οι φίλοι μου μου είπαν, ότι για τον ίδιο λόγο, δέν ήθξζε ούτε νανασκευάσω τά ψέμματα και τά σοφίσματα του κ. Παριώτη. Έχουν δίκιο. Και γι' αυτό δέν θά τό κάνω παρά γι' α τελευταία φορά. Για να δείξω μόνο, μά για πάντα, πώς συζητεί αυτός ο άνθρωπος. Έπειτα, χωρίς φόβο πιά μη γαλάση κανένα με τά ψέμματα και τά σοφίσματά του, εσα και να ξαναγράψω για μένα, δέν θά του άπαντήσω ποτέ.

α') Στο «Κριτικό Περιβόλι» ονομάτισα κείνους που έδρισαν οά έργά μου «στο Νουμά ή κι' ΑΛΛΟΥ». Ο κ. Π. Ισχυρίζεται, ότι ποτέ στο «Νουμά» δέν έδρισε έργο μου. Πίει καλά, τό πιστεύω. Μπορεί όμως να Ισχυρισθή, ότι δέν έδρισε κι' άλλου;

β') Γράφωντας πώς «δέν άσχολήθηκα καθόλου με τη σοφολογιότητά του», εννοούσα μόνο στο «Κριτικό Περιβόλι». Άσχολήθηκα όμως με τη σοφολογιότητά του, και πολύ μάλλον, στο ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ, που τό

ἔγραψα ἀφοῦ διάβηκα τὸ γράμμα του τὸ πρῶτο. Τὴ παραπέμπει λοιπὸν στὸ Ὑστερόγραφο, σελ. 53; Καλὰ ποῦ δὲν παραπέμπει καὶ στὸ σημερινὸ μου γράμμα!

γ) Σοβαρὰ, σοβαρώτατα, τὸ 1910, στὴν ἐφημερίδα «Ἀθηναί», ὁ κ. Π., φίλος μου τότε, μὲν κηρύσσει «ἀριστέα διήγημα τοῦ γράφου» καὶ εἶπε μάλιστα, ὅτι κ' ἀπὸ μὲνα παίρνει παραδείγματα γιὰ τὴ γλώσσα. Εἶνε ἀλήθεια, ὅτι τὴ λέξι «ἀριστεῖς» τὴ μεταχειρίσθηκα πρῶτα ἐγὼ στὸ ἄρθρο ποῦ ἀνάγκασε τὸν κ. Π. νὰ γράψῃ ἐκεῖνο τὸ γράμμα καὶ γι' αὐτὸ, ἀπαντώντας, μεταχειρίσθηκα κ' αὐτὸς τὴν ἴδιαν. Δὲν τὴν εἶπα ἔμω; γιὰ τὸν ἐκούτ' μου, παρὰ γενικῶς γιὰ τοὺς καλλίτεροισιν συνεργάταις τῶν «Παναθηναίων». Μόνο σήμερα λέει: ὁ κ. Π. ἔτι τὴν ξανάπε γιὰ μένα «κοροϊδευτικά». Ἀλλὰ ὅποιος λάθῃ τὴν περιέργεια νὰ διαβάτῃ τὸ ἄρθρο μου καὶ τὸ γράμμα του, θὰ ἴδῃ ὅτι ἔς αὐτὸ ὅτι ἐγγὺς εἰρωνεῖται ὑπάρχει. Ἀλλ' οὖν ὁ κ. Π., τὸ 1910, μὲ θεωροῦσε ἀριστέα διηγηματογράφου, κοροφῆ ὅπως εἶπα ἐγὼ μὲ τὴ δική του λέξι, (γιατὶ στὸ πρῶτό του γράμμα, στὸ «Νουμά», ἔλεγε ὅτι δὲν εἶμαι ἀπὸ τῆς κοροφῆς.) Ἰκανὸ νὰ τοῦ δίνω καὶ παραδείγματα. Εὐκόλο εἶνε νὰ λέμε, ἔτα μᾶς συμφέρει, πῶς τὸ τότε πρᾶγμα τὸ γράψαμε κοροϊδευτικά. Μὰ νὰ ἴδομε ποιὸς μᾶς πιστεύει! Καὶ νὰ ἴδομε ποιὸς δίνει πῆ σημάτια ἔς ἔτι γράφουμε σοβαρώτατα, ἔταν ξέρῃ πῶς αὐριο μπορεῖ νὰ βγοῦμε καὶ νὰ ποῦμε ἔτι κοροϊδευτικὴ ἢ σοβαρή, δὲν τὴ θυμοῦμαι καθόλου. Δὲν ἐβασίσθηκα ἔς αὐτή, γιὰ νὰ πῶ πῶς ἄλλη φορὰ εἶχε καλλίτερη ἰδέα γιὰ τὸ Ἔργο μου. Βασίσθηκα στὸ τυπωμένο γράμμα του καὶ στὶς ἰδιαίτερες κουβέντες, τίς σοβαρώτατες κ' εὐκρινέστατες, ποῦ κάναμε οἱ δύο μᾶς, ὀλίκαιρες ὥρες, ἔταν ἤμασθε φίλοι.

Ἄλλὰ καὶ στὸν πρόλογο τῆς «Σελώμης» (σελ. 5-6) ὁ κ. Π., ἐχθρὸς πιά, γράφει: «... ἠερῶ πῶς ἀκούω τὸν ΠΡΟΤΟΜΗ ἀπὸ τοὺς τορινούς μᾶς θεατρογράφους, ποῦ γράφει καὶ αὐτὸς; ἔτσι νόστιμα καὶ ἀπλᾶ, κάθε φορὰ ποῦ γράφει: θέατρο», (ἐννοεῖ ἐμένα καὶ θέλει νὰ πῆ πῶς γιὰ τὸ θέατρο γράφω στὴ δημοτικῇ,) «τὸν καταλάβατε ποιὸς εἶνε» (ἔφθασε δηλαδὴ, κατὰ τὸν κ. Π., ἐκεῖνο τὸν πιὸ ἀκουσμένο, γιὰ νὰ μὲ καταλάβουν ἀμέσως), καὶ εἶνε πιά τώρα σελήθην φίλος, θιασώτης καὶ πιστὸς λιθανιστῆς τοῦ Φυχάρη, ὅχι ἔμω; καὶ ἐμολογητῆς τοῦ λόγου τοῦ Φυχάρη...» (καὶ τὰ λοιπὰ ποῦ δὲν μᾶς ἐνδιαφέρουν τώρα, γιατί ἔς αὐτὰ τοῦ ἀπάντησα τότε.) Καὶ πάλι παρακάτω: «... στὸν θέατρο ποῦ ἔπρεπε νὰ τοῦ ἔχη καὶ τὴν ΠΡΟΤΟΜΗ του στὸ θέατρο στημένη», (ἐννοεῖ στὸ θέατρο τῆς Κυβέλης καὶ τὴ δική μου προτομή), «τόσο γιὰ τὰ ΚΑΛΑ ΤΟΥ ΕΡΓΑ, ὅσο καὶ γιὰ τοὺς ὕμνους του τοὺς κερδοφόρους». Ἀπὸ ἓνα ἐχθρὸ, στοχάζομαι, καὶ τόσοσ ἐπαινος δὲν εἶνε μικρὸς. Ἡ μήπως γράφθηκα κ' αὐτὸς κοροϊδευτικά; Ἄς τὸ πῆ πάλι ὁ κ. Π. καὶ νὰ ἴδομε ποιὸς θὰ τὸν πιστέψῃ!...

δ') Εἶμαι ψεύτης, κατὰ τὸν κ. Π., ἐπειδὴ εἶπα ἔτι

μόνο δημιουργικὸ ἔργο δὲν γράφω στὴν καθαρεύουσα, ἐνῶ ἄλλη φορὰ εἶπα, ὅτι καὶ μετὰ φραση στὴ γλώσσα τοῦ Μιστριώτη, θὰ μπορούσα νὰ κάμω γιὰ τὴ Βιβλιοθήκη, τοῦ Μικρατῆ. Πικρὴ λέει, κ' ἡ μεταφραστικὴ δημιουργικὸ ἔργο εἶνε! Ἄ, πολὺ κολακάετα: νὰ τὸ πιστεῖσθ' αὐτὸ ὁ μεταφραστῆς κ. Π.* Ἄμ τότε κ' ὁ ἴδιος θὰ ἦταν ἓνας δημιουργός, ἐνῶ ξέρουμε ὅλοι πῶς δὲν εἶνε παρὰ ὁ κλαστικὸς τύπος τοῦ στεῖρου γραμματισμένου, ποῦ ἀγωνίζεται νὰ ποικίλῃ μὴ θεοσόλα στὰ ἰδέματα μὲ μεταφράσεις καὶ μὲ σχόλια στὰ ἔργα τῶν ἄλλων... Δὲν λέω πῶς εἶνε ἀρχαίμω δουλαιὰ κ' αὐτὴ δὲν εἶνε ἔμω; κ' ἐκεῖνη ποῦ χρειάζεται γιὰ νὰ... μὲ βγάλλῃ ψεύτῃ!

δ', Σημείωσις 10. — Μάλιστα. Τὸ 1911 ὑποστήριξα μ' ἓνα ἄρθρο μου στὴν «Ἐστία», ὅτι ὁ ἀγωνιστῆς τῆς Δημοτικῆς δὲν εἶχε τὰ φοβηθῆ τύποις, ἀλλ' ἔπαινε τὸ γνωστὸ ἄρθρο στὸ Σύνταγμα, καὶ μόνον γι' αὐτὸ τὸ λόγο συμβόλεψα τὴν Κυβέρνησι τῶν Βενιζέλου νὰ υποχωρήσῃ, γιὰ νὰ γλυτώσῃ ὁ τύπος ἀπὸ τὰ μεγάλα κακὰ, ποῦ θὰ προκαλοῦσε ἄφροντα ἢ ἀπειροσύνη τῆς «Ἐστία», σχολιάζοντας τὴν ἴδιαν μέρα τὸ ἄρθρο μου, ἔγραψε πῶς αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν γίνονται ἀπὸ μὴ φίλελεύθερον Κυβέρνησι ποῦ συνκισθάνεται τὴν εὐθύνῃ τῆς μπροστῆς στὴν Ἱστορίαν, — γιατί ὡς τὴν ἡμέραν ἐκεῖνη ὁ Βενιζέλος εἶχε σκοπὸ νὰ μὴν υποχωρήσῃ. Κατόπι ἔμω; εἶδε κ' αὐτὸς τὴν ἀνάγκη κ' ἀποφάσισε νὰ φέσῃ ἐλευθέρους τοὺς φίλους του νὰ ψηφίσουν ἐκεῖνο τὸ ἄρθρο, ὅπως τῶ ἔλεγον οἱ περισσύτεροι. Μπορεῖ νὰ μὴ σκέφθηκα καλὰ καὶ νὰ μὴ λογιώρικα ἐπιτελέσθηκα, ἔταν ἔδωκα αὐτὴ τὴ συμβουλή. ** Εἶνε ἄλλο ζήτημα. Δὲν τὴν ἔδωκα ἔμω; σὴν ὁπαδὸς τοῦ Μιστριώτη καὶ τῆς καθαρεύουσας, ὅπως θέλει τώρα νὰ μὲ περυστήσῃ ὁ κ. Π. γιὰ νὰ δεῖξῃ πάλι ὅτι ἀντιφάσκω αἰωνίως. Καὶ τότε, ὅπως καὶ πάντα, εἶχα μείνη πιστὸς στὴν ἰδέαν μου γιὰ τὴ γλώσσαν καὶ τὴν κήρυξ' ἀκόμη μὴ φορὰ ἔς ἓνα ἄλλο μου ἄρθρο, μὲ τὸν τίτλο «Οἱ Συγγραφεῖς», ποῦ δημοσιεύθηκε στὴν πρώτη στήλῃ τῆς «Ἐστίας» λίγες ἡμέρες μετὰ τὸ πρῶτο. Παραπέμπεω καὶ στὰ δύο ὅποιον θέλει νὰ ἐπιμύθῃ τὴ λογικὴν τοῦ κ. Π.

δ', Σημείωσις 12. — Ἄλλη ἀντίφρασις κατὰ τὸν κ. Π. Τὸ 1911 ἔγραψα, ὅτι μετὰ 50 ἢ 100 χρόνων μπορεῖ νὰ γίνῃ ἡ Δημοτικὴ κ' ἐπίσημη γλώσσα τοῦ Κράτους, ἐνῶ τὸ 1915, δηλαδὴ μόλις μετὰ πάντες χρόνους,

(*) Τὸ λέμε καμμιὰ φορὰ, γιὰ νὰ ὑψώσουμε μὴ καλὴν μεταφραστικὴν, ἀλλὰ δὲν εἶνε παρὰ ὑπερβολή. Τὸ χειρότερον διήγημα τοῦ κ. Κ. Κατσοπούλου εἶνε δημοσιογραφικώτερον ἀπὸ τὴν μεταφράσιν τοῦ «Φάουστ». — Γρ. Ε.

(**) Εἶπαν, π. χ., πῶς ἔμα θέλῃ τόση μὴ Κυβέρνησι, μπορεῖ νὰ παρορρήσῃ τοὺς διακόλους νὰ γράφουν στὴ Δημοτικῇ. Καὶ μήπως πρῶτα δὲν μπορούσε; Ἀλλὰ καὶ τί μ' αὐτὸ; Ἄς μὴ γράφουν εἰς δασκάλου. Ἡ, ὅποιος εἶνε συγγραφέας, ἄς παραιτηθῇ. Πάντα θὰ ζήτῃ Ἀισιολογία εἴμ' ἐγὼ; — Γρ. Ε.

όμολογῶ—τί νομίζετε;—δτι τὰ ἐνενηνταετηνιά ἑκατοστά ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς «Διαπλάσεως» γράφουν τὴ Δημοτικὴ!!! Ἀυτὸ, φαίνεται, κατὰ τὸν κ. Π. σημαίνει. Ἐτι ἔγραψε κιόλα ἐπιστήμη γλώσσης, ἐνῶ δὲν σιμπαίνει παρ' ἄπλουστατα, ἔτι ἑκαρποφόρησε ἢ διδασκαλία ποῦ κάνω εἴκοσι τῶρα χρόνια στὰ παιδιὰ. Στρεβλώνει τὴν ἀλήθεια ὁ κ. Π., ἔτσι λέγει ἔτι μὲ ρυμούλκισαν τὰ παιδιὰ τῆς «Διαπλάσεως» καὶ ὄχι, ἔπως εἶνε τὸ πρᾶγμα, — ἔτι ἐγὼ τὰ ὠδήγησα, τὰ ἐφώτισα καὶ σιγά-σιγά, μὲ πολλοὺς ἀγῶνες, μὲ πολλὰ βάζα, μὲ πολλὰ ἐνόηλα, — πότε ἀπὸ γονεῖς, πότε ἀπὸ δασκάλους. — τοὺς ἄνοιξα τὰ μάτια. Ἐσπείρα καὶ σήμερα θερίζω. Κι' ἂν μπορῶ τῶρα νὰ γράψω τὴν «Ἀθηναϊκὴ Ἐπιστολὴ» μου στὴ Δημοτικὴ, εἶνε γιὰτὶ ἀπὸ τὰ χέρια μου πέρασαν, τὰ τελευταία αὐτὰ εἴκοσι χρόνια, ἕνα πλῆθος ἀπὸ τοὺς σημερινούς δασκάλους καὶ γονεῖς. Ἐγὼ τοὺς πρωτόμαθα ν' ἀγαποῦν τὴ Δημοτικὴ, γιὰτὶ ἀπὸ παιδιὰ τὴ «Διάπλασι» πρωτοδιάδασαν. Καὶ μπορῶ νὰ κχυχέμι, ἔτι ἔκμα τὴ δουλειά μου μὲ ὅλη τὴν τέχνη καὶ τὴ διπλωματία ποῦ χρειάζονται στὰ δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια. Πολλὰς φορές μιλοῦσα στὰ παιδιὰ γιὰ τοὺς μαλλιαροὺς, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τοὺς μιλήσω γιὰ τὴ δημοτικὴ. Καὶ τοὺς ἔλεγα ἔτι δὲν πρέπει νὰ γράφουν φτώμα ἢ ἔχπληξη, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τοὺς ἴπῳ, ἔτι πρέπει νὰ γράφουν ἔπως μιλοῦνε. Σὰ συντάχτης τῆς «Διαπλάσεως», σὰ «Φαίδων», ἐπρόσφερον κ' ἐγὼ στὸν κοινὸ μας ἀγῶνα μὴ ὑπηρεσίᾳ, ποῦ ὅσο μικρὴ κι' ἂν εἶνε, κάθε δίκιος καὶ τίμιος δημοτικιστὴς πρέπει νὰ μοῦ τὴν ἀναγνωρίξῃ. Ἐδῶ εἶνε οἱ εἴκοσι τόμοι τῆς «Διαπλάσεως». Θὰ γέμιζ' ἕνα χοντρὸ βιβλίον μὲ ὅσα ἔχω γράψῃ ἐκεῖ μέσα ὑπὲρ τῆς Δημοτικῆς. Χωριστὰ ἢ «Ἀδελφοῦλα μου», ὀλόκληρο παιδικὸ ρομάντσο, γραμμένο, τὸ 1893, στὴ δημοτικὴ! Κ' ὅστερα ἀπὸ τέτοια προπαγάνδα, νὰ μοῦ λένε σήμερα ἔτι ρυμούλκισθηκα ἀπὸ τὰ παιδιὰ, εἶνε, μὲ τὴν ἀλήθεια, ἀστείον.

Ὅσο γιὰ τὸ ἄλλο ποῦ λέει ὁ κ. Π., ἔτι ἡ μισὴ «Διάπλασις» εἶνε δική μου, παραπροϊκί μου, προσθέτει ἕνα χοντρὸ φέμμα ἔς ὅσα εἶπε γιὰ μένα. Ὁ λὰ κ α ι ρ η ἢ «Διάπλασις» ἀνήκει στὸ διευθυντὴ καὶ τὸν ἐκδότη τῆς κ. Νικόλαο Π. Παπαδόπουλο. Ἐγὼ δὲν εἶμαι παρὰ ἕνας μισθωτὸς ἀρχισυντάχτης, ἔπως μποροῦσε νὰ ἤμουν καὶ σὲ κάθε ἄλλο περιοδικό. Τὴ στιγμή ποῦ θὰ ἔκρινε ὁ κ. Παπαδόπουλος, ἔτι δὲν τοῦ χρησιμεῖω, ἢ παραμικρὴ ὑποχρέωσις δὲν θὰ τὸν ἐμπόδιζε νὰ μοῦ πῇ: «Σὲ πύσω». Εἶνε ἀλήθεια πῶς τὸν ἔχω σὰν πεθερὸ, γιὰτὶ πῆρα γυνικία τὴν ὄρφανὴ ἀνεψιά του, ποῦ τὴν ἀνάστησε σὰν κόρη του. Ἀλλὰ τὴν πῆρα ἀπὸ ἀγάπη. Ἀγαπήθηκα καὶ παρθήκαμε, καὶ ζοῦμ' εὐτυχισμένα μὲ τὴν ἀγάπη μας, μὲ τὰ παιδιὰ μας καὶ μὲ τὴν ἀργασία μας. Γιατὶ ἔτσι θέλαμε κ' ἔτσι μᾶς ἄρεσε. Λυποῦμαι ποῦ ἐκθέτω στὸ Δῆμο τὰ ἱερὰ τοῦ Οἴκου, ἀλλὰ μάρτυς μου ὁ Θεός, ἔτι μ' ἐπροκάλεσαν μὲ τὴ χυδαίωτο τρόπο. Ἡ Ἀγάπη ποῦ διέ-

θύνει ὅλη μου τὴ ζωὴ, πρωτοστάτησε καὶ στὸ γάμο μου. Δὲν κινήγησα τὸ συμφέρο μου, ἔπως δὲν τὸ κινήγησ' ποτέ, δὲ ζήτησα προίκα, δὲ ἔκμα προικοσύμφωνο. Τὴ θέση μου στὴ «Διάπλασι» τὴν ἀπόκτησα καὶ τὴ διατήρησα, — γιὰ νὰ μὴν πῶ καὶ πῶς τὴν ἐδημιούργησα, — μὲ τὴν ἀξία μου καὶ μόνη. Θὰ τὴν εἶχε τὴν ἴδια κι' ὁ πῶς ξένος τοῦ ἐκδότη, φθάνει νὰ ἦταν καὶ Ξενόπουλος.

δ', 14.—Ὁ κ. Π. προφητεύει, ἔτι, ἄνθρωπος ἐγὼ τοῦ συμφέροντος, θὰ καμαρώνω αὐτὸ καὶ γιὰ μαλλιάρους, φτάνει νὰ νοιώσω πῶς μὲ ἄγα τὰ μαλλιάρὰ βιβλία μοσκοπουλιούνται. Ἡ Στατιστικὴ τῶν Βιβλιοπωλείων, (ὁ κ. Π. μπορεῖ νὰ κάμῃ ἕνα γυράκι νὰ ρωτήσῃ,) μᾶς πληροφορεῖ, ἔτι περισσότερ' ἀπ' ἔλα πουλιούνται τὰ δικά μου. Μόνον ἀπὸ τὸν «Κόκκινο Βράχο», τὸ τελευταῖόν μου βιβλίον, ἐμάζεψα ὡς σήμερα (11 τ' Ἀπριλίου) καθαρέι, δηλαδὴ χωρὶς τὰ ποσοστὰ τῶν Βιβλιοπωλῶν, δρχαίμης 1938. Ἐφτασε αὐτὴ τὴν εἰσπραξὴ κανέν' ἄλλο ἀπ' ὅσα βγήκαν ἀπὸ τὸ Δεκέμβρι; Ἄν ὄχι, ὁ κ. Π. πρέπει νὰ συμπεράνῃ, ἔτι τὰ πῶς μαλλιάρὰ βιβλία εἶνε τὰ δικά μου. Κανένας φόβος λοιπὸν νὰ καμαρώνω αὐτὸ γιὰ μαλλιάρους, ἀφοῦ μπορῶ νὰ καμαρώσω κι' ἀπὸ σήμερα.

δ', 15.—Δὲν εἶπα ποτέ πῶς ὁ Παλαμάς ἢ ὁ Δροσίνης εἶνε ἀργόμιστοι. Εἶπα μόνο, πῶς ἂν δὲν μποροῦσα κ' ἐγὼ νὰ ζήσω μὲ τὴν πέννα μου, θὰ ζητοῦσα μὴ δημοτικὴ θέση σὰν αὐτοῦς. Ἴπποτ' ἄλλο. Δὲν ἀμφισβήτησα καθόλου τὴν ἱκανότητά καὶ τὴ φιλεργία τῶν ποιητῶν - ὑπαλλήλων. Τὸ ἀργόμιστος ὁ κ. Π. τὸ βρήκε γραμμένο ἐκεῖ ποῦ βρήκε καὶ ἔλα τὰ ἄλλα φέμματα, ποῦ ἀράδιασε γιὰ νὰ μὲ πολεμήσῃ: Στὴν ξαναμμένη φαντασία του.

Ἀλλὰ τί νὰ σᾶς πῶ! Ἐπὶ ἀγῶνι κι' ἂν μοῦ προξενῇ αὐτὴ ἢ πολεμικὴ, μοῦ εἶνε κατὰ βραχὺ καὶ μὴ περηφάνεια, γιὰτὶ βλέπω ἔτι οἱ ἐχθροί μου μόνο μὲ φέμματα ἢ μὲ σοφίσματα μποροῦν νὰ μὲ πολεμοῦν. Αὐτὸ θὰ πῇ—καὶ εἶνε πολὺ τιμητικὸ γιὰ μένα,—ἔτι στὸ βασίλειο τῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς Λογικῆς δυσκολεύονται πολὺ νὰ βροῦν ἐπιχειρήματα ἐναντίον μου. Ἔτσι καὶ ὁ κ. Τυμφορητὸς, τὸ ἄξιο ταῖρι τοῦ κ. Π., ποῦ τοῦ ἐλαύμασε, ἀγαπητὴ μου Ταγκόπουλε, τὸ «φιλολογικὸ χρακτῆρα», (καὶ γιὰ νὰ τὸν ἐδλεπες καλλίτερα, ἔπρεπε νὰ εἶχα τόπο κι' ὄρεξη νὰ σοῦ ἀντιγράψω ἐδῶ τίς ἀφιερῶσεις τῶν βιβλίων του σὲ μένα καὶ τὰ γράμματα ποῦ μοῦ ἔστειλε, παρακαλῶντός με, ἀμάν! νὰ τοῦ τὰ κρίνω), ἐδαβίωσε πῶς ὁ Παλαμάς ἔγραψε, γιὰ τὴν κριτικὴ ποῦ μοῦ κάμε, κείνα τὰ νάξια λόγια, τὰ ταπεινά, ἐνῶ οὔτε τὰ γράψε ποτέ ὁ Ποιητὴς καὶ βεβαιότατα οὔτε τὰ εἶπε. Πάλι καλὰ ποῦ ὁ κ. Τυμφορητὸς εἶχε τὴν εὐλικρίνεια νὰ ὁμολογήσῃ ἔτι ἀπατήθηκα, τουλάχιστο γιὰ τὸ πρῶτο. Ἄς μᾶθη τῶρα ἐπὶ μένα, ἔτι καὶ γιὰ τὸ δεύτερο εἶνε γαλασμένος. Ἡ «αὐθεντικώτατη πηγὴ», ποῦ δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ τὴν ξεσκεπάσῃ, τοῦ εἶπε φέμματα. Ποτέ ἕνας Παλαμάς δὲν μπορεῖ νὰ μίλῃς' ἔτσι, σὲ κανένα!

Ἀλλὰ φτάνουν αὐτὰ γιὰ τὰ φέμματα καὶ τὰ σφί-
σμακα, πρὸ βγήκαν μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἐξουδετερώσουν
τάχα τὴν ἐντύπωσιν τοῦ «Κριτικῆς Περίοδου». Ὅσο
γιὰ σένα, ἀγαπητέ μου Ταχόπουλε, πρὸς μὲν—ἀν
καὶ δὲν τὸ πιστεύω,—νὰ σὲ θορόδησαν τὰ ξεφωνητὰ
τοῦ κ. Ποριώτη καὶ νὰ σ' ἔλαμν γιὰ μιὰ στιγμὴ
νὰ μπιδάλης ἀν ἦταν σωστὸ νὰ δημοσιευθῆ στο «Νου-
μὰ» ἢ ἀπολογία μου, σὲ παρακλῶ νὰ διαβάσῃς αὐτὸ
τὸ γράμμα πρὸς μὲν ἔστειλε ὁ κ. Λουί Ρουσσέλ, ὁ γνω-
στός σου Γάλλος ἑλληνιστὴς καὶ δημοτικιστὴς. Θὰ
ἴδῃς τί ἐντύπωσιν ἔλαμν τὸ «Κριτικὸν Περίοδον» ἔς ἐ-
κείνους πρὸς εἶναι σὲ θέσῃ,—σὺν ξέναι, σὺν Ἑθροπικῶν,
σὺν ἄνθρωποι, ἀν ὄχι ἀνώτερης ράτσας, βέβαια ἔμω
ἀνώτερου πολιτισμοῦ,—νὰ μᾶς βλέπουν ἀπὸ πρὸ ψηλὰ
καὶ νὰ μᾶς κρίνουν μὲ δικαιοσύνη καὶ ἀμεροληψία:

Μαρσίλια, 4 Ἀπ. 16

Ἀξιότιμε κύριε,

Ἐώρα διέβασα στο «Νουμὰ» τὸ Pro domo mea
σας. Ἀγαθὰ καὶ δὲν εἶχα ποτέ, ἔντας κατοικοῦσα
στὴν Ἀθήνα, τὴν τιμὴ νὰ Σὰς γνωρίσω προσωπικῶς,
θὰ μὲ ἐπιτρέψετε ἔμω νὰ Σὰς πῶ τὸ θαυμαστὸ πρὸς
ἀιστάνθηκα διαδάζοντας ἐκεῖνα τὰ δυὸ ἄρθρα. Εἶνε
γεμᾶτα ἀξιοπρέπεια καὶ δικαιολογημένη περηφά-
νεια, πρὸς καὶ χάρις θελκτικῆ.

Καὶ μὲ θυμίσανε τὴ διαμονή μου στὴν Ἀθήνα,
τὴν ἀθάνατὴν μὲ τὴν Κυβέλην καὶ τοῦ Κόκκινου
Βράχου τὸν ἀθάνατο συγγραφέα.

Ἀδεχθῆτε, παρακαλῶ, Κύριε, τὴν ἔκφρασιν τοῦ φι-
λικοῦ μου πρὸς Σὰς θαυμαστοῦ.

LOUIS ROUSSEL

Καθηγητὴς τῆς Ῥωμαϊκῆς στὴ Σχολὴ
τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν.

Καὶ γιὰ νὰ ἴδῃ τῶρα καὶ ὁ κ. Ποριώτης πόσο σιμώ-
τερα βρίσκονταν στὴν ἀλήθειαν τὸν καιρὸ πρὸς εἶχε καὶ ἔ-
γραφε γιὰ τὰ ἔργα μου ἰδέα πρὸς καλὴ ἀπ' τὴ σημε-
ρινῆ*), ἀντιγράφω ἐδῶ καὶ τὸ ἰδιόχειρον γράμμα πρὸς

(*) Ὁ κ. Π., γιὰ νὰ ὑποτιμῆσῃ τάχα τὰ ἔργα μου, λέει
πρὸς: «τέτοια χιλιάδες τὸ χρόνον ξεφουρνίζονται
στὴν Ἑυρώπη». Τὸ ἀρῆθηθα πο ἐ ἐγώ; Στὴν Ἑλλάδα
μόνο εἶπα πρὸς εἶνε μετρημένα. Μολονότι ἕνας σοφὸς Ἄγ-
γλος ἑλληνιστὴς, πρὸς ἀγόρας καὶ ἐδιάβασε τὸν «Κικὸν Δρό-
μον», μὲν ἔγραφε,—ἔτσι σὺνδῶμματα καὶ αὐτός, χωρὶς νὰ
τὸν γνωρίζω, γιὰ νὰ μὲ ἐκφράσῃ τὸ θαυμαστὸν του.—ὅτι
τὸν θεωρεῖ «ἀπὸ τὰ πρὸς θαυμαστὰ βιβλία πρὸς ἐδιάβασε
ποτέ». Καὶ στοχάζομαι, ὅτι ὁ κ. Albert Bonus δὲν δια-
βάσει μόνο ἑλληνικά... Ἐπίσης ἕνας Γάλλος ἐδῶ, πρὸς
πρὸς μὲν ζήτησε τὴν ἄδεια νὰ ξανατυπώσῃ κάποια μετά-
φρασιν τῶν «Κελαϊδισμῶν» μου, μὲν ἔγραψε γι' αὐτὸ τὸ διή-
γημα ὅτι εἶνε «ἀριστοῦργημα ποιητικὸ καὶ ψυχολογικὸ
(chef d'oeuvre de poesie et d'analyse) ἀπὸ τὰ πρὸς σπάνια». Καὶ ἔμω
δὲν ἐδῶ αὐτὸς εἶχε νὰ κάμῃ μὲ τὸς πρὸς μὲν με-
γάλους διηγηματογράφους τοῦ κόσμου. Δὲν θέλω νὰ πῶ,—
ὡς μὲν μὲ παραξηγήσῃ πάλι κανένας! — ὅτι εἶμαι ἕνας ἀπ'

μὲν ἔστειλε τὸ γερώτερον καὶ γενικώτερον Ἑλληνικὸν
Μουσικὸν τοῦ καιροῦ μὲν, ἕνας ἀληθινὰ μέγας ἄνθρω-
πος, ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος:

«Ἀθήναι, 30 Μαρτίου 1916.

Φίλε κύριε Ξενοπούλε,

Πρὸς νὰ σὰς εὐχαριστήσω διὰ τὰ ὀρκίως στιγμὰς
πρὸς ἐπέρξα ἀναγινώσκων καὶ ἀπολαμβάνων τὴν
«Κόκκινον Βράχον», πρὸς εἶχετε τὴν καλωσύνην νὰ
μὲν στείλειτε;

Ἡ ὑπόθεσις μὲν ἦτο γνωστὴ καὶ ἀπὸ τὴν «Φω-
νεϊνῆ Σάντρη», πρὸς εἶχα δὲν στὸ θέατρον. Ἀλλ' ἔταν
διάβασα τὸ μυθιστόρημα, κοντὰ στὴν αἰσθητικὴ ἀπό-
λαυσι, ἐδοκίμασα καὶ ἘΘΝΙΚΗ ΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ,
διότι στὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ λόγου ἐφθάσαμε νὰ κάμωμε
τόσο μεγάλα βήματα πρὸς ὅδου.

Μὲ φιλικώτατα αἰσθημᾶτα
Ἐλευθ. Κ. Βενιζέλος»

Δὲν πρόφθαινα νὰ ζητήσω τὴν ἄδεια γιὰ νὰ δημο-
σιεύσω ἐδῶ αὐτὰ τὰ γράμματα. Ἀλλὰ στοχάζομαι, ὅτι
δὲν ἦταν μυστικά. Ἐπειτα εἶνε τόσο πολὺ τιμητικά,
μὲν ἦλθαν τόσο αὐθόρμητα καὶ ἐπικαιρα, ἀποτελοῦν
γιὰ μὲν τέτοια διπλώματα,—καὶ μόνο αὐτοῦ τοῦ εἶ-
δους τὰ διπλώματα λογαριάζω ἐγώ,—ὅστε δὲν μπο-
ροῦσα νὰ μὲν τὰ μεταχειρισθῶ ἔς αὐτὴ τὴν περίστασιν.
Ἐκεῖνοι πρὸς τὰ γραφᾶν, ἄς συλλογισθοῦν μιὰ στιγμὴ
μὲ πόση λύσσα ὀργίσασε τριγύρω μου ὁ φθόνος
τῶν ταπεινῶν καὶ ἡ κακεντρέχεια, καὶ ἄς μὲν συχωρέ-
σουν μεγάλῳχα τὴν παρατυπία.

Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΞΕΝΟΠΟΥΛΙΑΔΑ

16 τοῦ Ἀπριλίου 1916.

Πρὸς τὸν ἐκδότην τοῦ «Νουμᾶ».

Ὁ ἀξιότιμος κ. Γρ. Ξενοπούλος, καθὼς τὸ κοινο-
λόγησε κίβλας ὁ ἴδιος, ξινάγχετα, λέει, μὲ δυὸ σελί-
δες γιὰ νὰ ναιρέσῃ τὸν τελευταῖον μου «ἀλίβελλο». Πρὸς
τῶρα θὶ ναιρέσῃ κίβλας τὸν κοινὸν μὲ τὴν ὑπο-
γραφήν του,—αὐτὸ μόνον ἢ ἔξοχου τῆς τέχνης τὸ
ἔξοχον. Ἄς μὲν περιμένῃ λοι τὸν ἀνταγῆ τῆς. Ἀέ φά-
νουνε μὲν 300 σελίδες τοῦ «Νουμᾶ» γιὰ νὰ ξανατυ-
πωθοῦνε ὅσα κακίσινα καὶ ἀνακάλυθα κριτικά καὶ
γλωσσικά παραληρήματα ἔχει γινεμένα ἢ «Ζεφυρι-
ανῆ Κασάντρα»—καὶ νουινός της ὁ Ἐρμῶνας, σὺν
τὴν ἔτασε κά τῶρα πρὸς κίβλας πρὸς ἢ καθαρεύουσα
τῆς παραφράσει γιὰ νὰ κάμῃ τὴ δουλίτσα της, μὲν καὶ ἢ

αὐτοῦ. Θέλω μόνο νὰ δείξω, ὅτι Ἑυρωπῆται ἄνθρωποι, μὲ
γοῦστο ἀνώτερον βέβαια ἀπὸ κάθε Ῥωμηοῦ λογίου, μὲ κρί-
νον καπὸς κολακευτικώτερα ἀπὸ τὸν κ. Π. Κι' αὐτὸ μὲν
φθάνει. Γρ. Ξ.